

De Onoverwinnelijke Vloot.

Het was in den nacht van den 29sten op den 30sten Juli 1588, dat de gloed en de rook van tienduizend vuurbakens het Engelsche volk waarschuwde, dat de vijand op komst was, en te drie uur in den namiddag van den volgenden dag — den Zaterdag van den 30sten Juli — zagen de varensgezellen de Onoverwinnelijke Vloot naderen.

Koningin Elizabeth was er geheel door verrast. Zij had het niet kunnen gelooven. Hertog Parma had al maar zijn krachtigste pogingen in het werk gesteld, om haar gerust te stellen; hij had haar aldoor van de Spaansche vredesgezindheid verzekerd. Maar thans — in het uiterste oogenblik — vielen de koningin de schellen van de oogen; zij sprong op uit haar zoete rust, en riep haar volk te wapen.

Er waaide op dien Zaterdagnamiddag een koelte uit het Zuid-Westen, met mist en stofregen, en uit die nevelen kwamen de Biscaysche driedekkers en de galjoenen van Filips II statig aanzeilen.

Het was een ontzaglijk gezicht — nog nooit had het Engelsche Kanaal zoo'n geweldige vloot gedragen! Het was een drijvende stad vol vergulde kasteelen; tallooze wimpels wapperden in de lucht, en de Spaansche muziek schalde uitdagend over de grauwe golven.

De oppervlootvoogd, Hertog Medina Sidonia, De Gouden Hertog genoemd, stond boven op dek, in zijn bomvrije verschansing, en al wat Spanje aan pracht en macht, aan glans en schittering bezat, was opeengehoopt op deze honderd-vier-en-dertig oorlogsschepen, die in den vorm van een halve maan door de koelte langzaam werden voortgestuwd, het Kanaal in.

De wakkere Engelsche zeelieden waren op hun post; met hun kleine ranke schepen vielen zij de Spaansche achterhoede met vinnigheid op het lijf, en de bevolking van Plymouth liep uit, om het voorbijdrijvende zeegevecht te zien. De Spanjaarden verschoten een buitensporige hoeveelheid kruit en lood, en de busmeester op het vlaggeschip van admiraal Oquendo kreeg daarover een harden uitbrander. Maar deze man, die een Zuid-Nederlander was, achtte de berisping onverdiend; hij was woedend, legde de brandende lont bij het kruitmagazijn, en sprong in zee.

Het vuur bereikte het kruit; twee dekken van het Spaansche vlaggeschip werden uiteengeslagen, en 200 man verloren het leven. De Spanjaarden verloren nog een ander oorlogsschip, dat zich na een dapper verweer overgaf, en de moed der Engelschen klom.

Des Maandags zetten de voorhoede en de middentocht der Armada haar weg voort, om Hertog Parma te bereiken, terwijl de achterhoede last kreeg, om den rusteloozen vijand op een afstand te houden. Tevens gaf Medina Sidonia bevel, om iederen kapitein, die zijn post verliet, onverwijld op te hangen; de sergeant-majours werden met de beulen al vast over de vloot verdeeld, en de lafhartigen hadden reden om te sidderen.

Tevens zond Medina Sidonia zijn boden naar Hertog Parma, om dezen van zijn komst te verwittigen. Ook had de Gouden Hertog behoefte aan loodsers; hij moest weten, waar hij bij een opkomenden storm zou kunnen ankeren, alsmede de plaats en den dag, waarop hij zich met de transportvloot van Hertog Parma zou kunnen vereenigen.

De Armada zette, door de Engelschen op matigen afstand gevolgd, daarop haar tocht voort, maar des Dinsdagmorgens zwaaide de wind naar het Noordoosten, tot aanmerkelijk voordeel der Spanjaarden, en de Engelschen deden een vergeefsche poging, om hun de loef af te winnen.

Er volgde een lang maar onvruchtbaar gevecht. Er werd van beide zijden een ongelooflijke hoeveelheid kruit verspild en buitensporig slecht gemikt, maar de Engelschen bewezen hun meerdere zeemanschap, en zij sarden en tartten de Spaansche zeekesteelen als de honden den Spaanschen stier.

Tot den avond bleef de wind Noord-Oost. Toen echter ruimde hij naar het Westen; de Armada verloor de loef, en kreeg ze niet meer terug.

Onder aanhoudende, vinnige schermutselingen bereikte de Armada op Zaterdag 6 Augustus de reede van Calais. Dit was de afgesproken wachtplaats; hier zou Parma met zijn 17.000 man keurtroepen verschijnen, en, het anker uitwerpend, wachtte de Armada de komende dingen.

Doch Parma was er niet, en hij kon er niet zijn; hij zat opgesloten als een wild beest in zijn kooi, en hij kon Calais niet bereiken. Hij had de Nederlanders te land verslagen, en zij wreekten zich, door hem elken toegang tot de zee te versperren. Op de vleugelen van hun zeilen zwierven zij voor elken riviermond, voor elk zeegat, voor elke kreek, en op de deinende zee in hun element, plaagden zij de Spanjaarden naar hartelust.

Parma wist dat wel — o, hij had het den Koning wel voorspeld! Hij had Filips II dringend aangeraden, om zich toch van Vlissingen te verzekeren, vóórdat de gewaagde sprong naar Engeland werd ondernomen, maar deze eigenzinnigste en bekrompenste aller koningen was te kortzichtig,

om dit in te zien, en de schoonste vloot, die ooit de Noordzee had geploegd, offerde hij op aan zijn starre eigenzinnigheid.

Doch achter dit alles stond God . . .

Parma's krijgsmanshart kon het gesar der Hollanders intusschen niet langer verdragen en hij gaf aan duizend musketiers bevel, om dien onbeschaamden varensgezellen mores te leeren. Maar het gaf niets — niemandal. De duizend musketiers gingen, en kwamen niet meer terug — nooit meer! — want zij kwamen om tot den laatsten man.

Op dienzelfden Maandag, waarop de Armada het anker uitwierp op de reede van Calais, liet Parma zijn keurtroepen te Nieuwpoort en Duinkerken inschepen; twee dagen lang lagen de tot stikkens toe volgepropte transportschepen werkeloos in de havens; onmachtig tegenover de Hollanders en de Zeeuwen, die deze havens blokkeerden, en Parma's spanning bereikte haar toppunt, toen er eindelijk nadere tijding van de Armada kwam.

Doch het was geen goede tijding — de naam van één man was voldoende geweest, om de machtigste vloot der wereld als een kudde schapen uiteen te jagen! Parma streek zich onwillig door het kortgeknipte, borstelige haar, toen hij de tijding vernam; hij stampte op den grond, en dit gladiatoren-gelaat stond strak en somber.

Wat was er dan toch gebeurd?

De Zondagavond van den 7^{den} Augustus was een liefelijke zomeravond geweest; de reusachtige Spaansche vloot lag zacht te rijden op haar ankers, en op den achtergrond lagen, als vage schaduwen, de Engelsche schepen.

Langs de Vlaamsche kust hadden de Nederlanders zich opgesteld; men kon hun schepen niet zien, doch de Engelschen rekenden er op, dat de Nederlanders er waren, en hun oogen goed openhielden.

De Nederlanders verdienden dat vertrouwen — zij hielden trouw de wacht. Hun verantwoordelijkheid was trouwens groot; zij hadden den sleutel van den toestand voor een groot deel in handen; zoo Parma's transportschepen het Kanaal bereikten, was het pleit beslist.

Doch de taak der Engelsche vloot was niet minder gewichtig; zij moest het Kanaal schoonvegen van de vijandelijke wimpels, en van het welslagen hing het lot van twee volken, ja, de gewetensvrijheid van Europa af.

Het was een mooie Zondagavond, maar het weer veranderde. Er kwamen groote wolken aandrijven; zij onderschepten het maanlicht geheel en al, en de bliksem kliefde het zwerk. De zee werd onrustig; de golven bonkten tegen de scheepswanden aan, en de schepen rukten aan hun ankers als schichtige paarden aan hun halsters.

De Spaansche brandwachten schudden bedenkelijk het

Een Episode uit den strijd van Filips' Armada met de Engelschen.

hoofd; dat beloofde wat, als er een storm kwam uit het Westen, met de Vlaamsche kust in lij!

En toen gebeurde het ongeluk. Het was één uur, en zóó donker op het water, dat men geen hand voor de oogen kon zien, toen de brandwachten plotseling zes hooge vuurzuilen zagen naderen. Zij maakten onmiddellijk alarm; de matrozen sprongen op uit hun kooien, stommelden naar boven, en zagen die brandende zuilen.

„Giambelli!” schreeuwde er één — „de branders van Antwerpen!”

Anderen bevestigden de ontdekking met verschrikte gebaren; zij hadden vier jaren geleden het beleg van Antwerpen meegemaakt, en zij hadden met eigen oogen de helsche brandschepen gezien, die Parma's brug en duizenden menschenlevens hadden vernietigd. En de uitvinder van deze drijvende vuurmonsters, die volgens de Spaansche begrippen met vorst Satanas een verbond had gesloten, was de verschrikkelijke Giambelli, die thans in Engeland woonde.

„Giambelli!” schreeuwden ze, „de branders van Antwerpen!” Er ontstond een onbeschrijfelijke verwarring; alle ankers werden gelicht; op twee zeekasteelen sloegen de vlammen der voortdrijvende vuurzuilen over, en vijf andere oorlogsschepen raakten met hun raas hopeloos in elkander verward.

Toen de Maandagmorgen aanbrak, dreef de gehavende vloot op twee mijlen afstands van Calais, maar zij was nu van den schrik bekomen, en toen de Engelschen strijdlustig naderden, was de Armada in staat, om hun een warme ontvangst te bereiden. Zes uren lang werd er zwaar en verwoed gevochten; toen echter hadden de Spanjolen er genoeg van, en door de Engelschen achterna gezet, verscheen de Armada ter hoogte van de Zeeuwsche kust. Hier hield de Gouden Hertog stand; hij gaf bevel, om het gevecht te hervatten, en de roeren werden omgeworpen.

Doch de Engelschen wilden dezen keer niet vechten; zij vonden het dwaas, om een vijand te bekampen, die reeds ten ondergang was gedoemd. De Spaansche vloot had niet meer dan zes en een halve vadem water; de wind kwam met kracht uit het Noordwesten, en deze Armada, deze Onoverwinnelijke Vloot, moest naar mensche-lijke berekening op de verraderlijke Zeeuwsche zandbanken vergaan.

Doch het gebeurde niet; in het uiterste oogenblik zwaaide de wind naar het Zuidwesten, en met verbaasde oogen zagen de Engelschen en de Nederlanders, hoe de Spaansche oorlogsschepen brasten, en andermaal de open zee instevenden.

De groote „Sint Mattheüs” echter was vleugellam, en kon niet meer mee. De gezagvoerder praaide een Hollandschen visscher, en bood hem een gouden keten, zoo hij den bodem veilig de haven van Nieuwpoort binnenloodste, maar de vaderlandsliefde kwam krachtig op bij dezen visscherman; hij hield het oorlogsschip dicht bij de

Nederlandsche kust, en admiraal Johan van der Does nam het, na een zwaar gevecht van twee uren.

Het galjoen „Sint Philippus,” een der vier grootste schepen in de Armada, zwakte eveneens hulpeloos rond op de Vlaamsche kust, en werd door de Nederlanders overrompeld. Zij vonden in het schip 48 metalen stukken geschut en vele voorwerpen van waarde, maar de kisten hadden zij dicht moeten laten, want de dood zat er in.

Het waren kisten met Ribadavidwijn; de Nederlanders ontkurkten de flesschen, en terwijl de beker lustig werd geledigd op den ondergang der Onoverwinnelijke Vloot, kantele het galjoen, 300 Nederlanders medenemend naar de vochtige diepte.

De Armada was intusschen noordwaarts gezeild; met nieuwen moed, nu zij de verraderlijke kusten van Nederland achter zich had.

Maar het doel, waarvoor zij was gekomen, was opgegeven; zij voer op goed geluk weg, om toch maar aan de handen der ketters te ontsnappen, en zij waagde den tocht door het Noorden, om Groot-Brittanje heen.

Doch Gods stormen en zijn orkanen vonden haar. Met een Gouden Hertog, maar zonder loods aan boord, werd de Armada voortgestuwd en voortgezweept langs de sombere, klippige oevers van het hooge Noorden; zij werd een speelbal der golven en een prooi van de zee. De kusten van Noorwegen, Schotland en Ierland werden bezaaid met de wrakken der Armada, die door de mensche-lijke dwaasheid de Onoverwinnelijke Vloot was genoemd; zij had de toekomstige beulen van Engeland gedragen, doch deze beulen waren door de zee verzwolgen evenals Pharao met zijn heir. Van de 30.000 matrozen verdronken er 20.000; van de 134 oorlogsschepen gingen er 81 naar de diepte; wat er overschoot was weinig meer dan wrakhout, en de Onoverwinnelijke Vloot was niet alleen overwonnen maar vernietigd.

L. P.

V A R I A.

Vijftig jaar in het Bijbelgenootschap.

Toen in 1854 het Britsch en Buitenlandsch Bijbelgenootschap zijn eerste jubileum vierde, zat aan de bestuurstaaf een tachtigjarige grijsaard, de eenige, die nog van de oprichters overgebleven was. Het was Dr. Steinkopf, een Zwitser, die eerst als buitenlandsch secretaris tot 1826, en daarna steeds als gewoon bestuurslid zonder functie zitting had gehad. Hij was het, die in 1803 het vasteland van Europa bereisde (zonder spoortrein of stoomboot) om overal belangstelling te wekken voor het plan, dat de vrienden van het Tractaat-genootschap te Londen op touw hadden gezet. Hij was het ook, die aan de vrienden had medegedeeld, hoe schaars de landen van Europa van Bijbels waren voorzien en die daardoor aan het Bijbelgenootschap zijn cosmopolitisch stempel heeft gegeven.

Op den dag der feestviering stond de grijsaard op en zeide: „Ik heb geen spijt over iets, dat ik heb mogen doen voor het Genootschap; ik heb er alleen spijt van, dat ik niet nog meer van mijn leven en van mijn kracht heb besteed aan een zoo gezegend werk.”

Dat was het getuigenis van een, die een halve eeuw meegewerkt had,

